

HOGENT-mensenrechtenbeleid

HOGENT is een waardegedreven organisatie die een positieve impact wil uitoefenen op de wereld waarin we leven. HOGENT doet dit samen met én voor haar stakeholders: de studenten, de medewerkers, de (internationale) partners, de lokale gemeenschappen en de maatschappij in het algemeen. Vanuit haar sociale, ecologische en maatschappelijke rol wil HOGENT zich profileren als een (vrij)moedige plek met ruimte voor dialoog én een inclusieve plek waar iedereen zich veilig, gelijkwaardig en gerespecteerd voelt en zich ten volle kan ontplooien, ongeacht leeftijd, achtergrond, afkomst, religie, gender, beperking ... (Uit Visie HOGENT)

HOGENT draagt via haar kernopdrachten bij aan de bevordering en bescherming van mensenrechten. Deze ambitie krijgt concreet vorm via diverse beleidskaders, visieteksten en initiatieven, waaronder het inclusiebeleid, het welzijnsbeleid, het integriteitsbeleid, het Brave Space-beleid, de visie op onderwijs, de visie op praktijkgericht onderzoek met duurzame impact, de visie op onderwijs en onderzoek in de kunsten. **Dit mensenrechtenbeleid focust specifiek op het voorkomen van mensenrechtenschendingen en biedt een kader voor de beoordeling van samenwerkingen, overeenkomsten en mobiliteiten, evenals voor de omgang met mensenrechtenvraagstukken binnen de werking van HOGENT.**

Concreet wil dit zeggen dat HOGENT geen samenwerkingen aangaat met organisaties en instellingen die betrokken zijn bij ernstige en systematische mensenrechtenschendingen, of bij projecten (incl. dual use en misuse van onderzoeksresultaten) die - rechtstreeks of onrechtstreeks - kunnen leiden tot dergelijke schendingen. Daarnaast zet HOGENT zich actief in voor initiatieven die de naleving en bevordering van mensenrechten ondersteunen.

HOGENT verbindt zich ertoe om elke mensenrechtenschending waarmee zij in haar werking geconfronteerd wordt, ondubbelzinnig te veroordelen.

1. Wettelijk kader

Ernstige en systematische mensenrechtenschendingen zijn **zware, structurele, herhaaldelijk of grootschalige - vaak door overheden of andere machtsstructuren gemotiveerde - acties** tegen fundamentele rechten van mensen. Deze fundamentele rechten worden bepaald in en vastgelegd door internationale verdragen en strafhoven, zoals bv.:

- Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
- Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR)
- Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM)
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)
- Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH)
- Verdrag inzake de voorkoming en bestraffing van genocide (Genocideverdrag)
- Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing
- Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof, in het bijzonder de bepalingen inzake misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden
- Relevante rechtspraak en interpretaties van onder meer het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, het Internationaal Strafhof, VN-verdragsorganen en andere gezaghebbende internationale mensenrechtenmechanismen

De tabel op de volgende bladzijde geeft verschillende indicatoren weer die gehanteerd kunnen worden om in te schatten of het gaat over een ernstige/systematische mensenrechtenschending.

INDICATOR	BESCHRIJVING
ERNST	
Ernst schending	Schending van fundamentele rechten zoals bv. foltering, executie, slavernij, uitbuiting, willekeurige detentie zonder proces, onmenselijke of vernederende behandeling
Discriminatie	Specifieke groepen kunnen niet deelnemen/worden uitgesloten op basis van bv. etniciteit, religie, politiek standpunt, gender, nationaliteit
Vrijheidsinperking	Sterke inperking van bv. vrijheid van meningsuiting, vrijheid van verenigen, academische vrijheid
SYSTEMATISCH	
Systematisch karakter	Deel van een patroon of beleid; georganiseerd; herhaaldelijk
Wijdverspreid karakter	Grootschalige schendingen met veel slachtoffers of over grote gebieden
Intentionaliteit	Daders handelen met opzet of bewustzijn van het systematisch karakter van hun daden
ANDERE INDICATOREN	
Overheidsbetrokkenheid	Daders zijn staatsactoren of handelen met medeweten/toelating van de staat
Gebrek aan rechtsbescherming	Geen toegang tot onafhankelijke rechtspraak of rechtsmiddelen; straffeloosheid van daders
Internationale erkenning	Schendingen gedocumenteerd door de Verenigde Naties, NGO's, hoven of speciale commissies

2. HOGENT-mensenrechtentoets bij formele overeenkomsten (preventief)

2.1 Toepassingsgebied

Alle formele samenwerkingen en overeenkomsten (incl. memoranda of understanding) in het kader van onderwijs, onderzoek, dienstverlening, de beoefening van de kunsten en de bedrijfsvoering moeten voorafgegaan worden door een mensenrechtentoets, ongeacht de entiteit die de samenwerking aangaat. Hieronder vallen onder meer: onderzoeksprojecten, uitwisselingsakkoorden, dienstverleningsovereenkomsten, projecten tot capaciteitsopbouw, consortiumovereenkomsten, gezamenlijke opleidingen met andere universiteiten, de organisatie van congressen, schenkingen, overheidsopdrachten en andere overeenkomsten in het kader van de bedrijfsvoering.

2.2 Mensenrechtentoets

Om mensenrechtenschendingen te voorkomen, worden nieuwe of te hernieuwen samenwerkingen preventief gecontroleerd aan de hand van een mensenrechtentoets. De mensenrechtentoets gebeurt op het niveau van de partner en de inhoud van de overeenkomst.

Mensenrechtenschendingen op niveau van het land kunnen meegenomen worden in de mensenrechtentoets, maar sluiten een formele samenwerking niet automatisch uit. Een partner kan niet verantwoordelijk gehouden worden voor mensenrechtenschendingen van een overheid of het uitvoeren van een bepaald beleid van die overheid. Met partners die actief bijdragen tot ernstige mensenrechtenschendingen begaan door die overheid kan HOGENT daarentegen niet samenwerken.

2.3 Opstarten mensenrechtentoets

Het opstarten van de mensenrechtentoets ligt bij de persoon die de overeenkomst initieert (bv. projectverantwoordelijke, coördinator internationalisering, opleidingshoofd, teamcoördinator, onderzoekscoördinator, onderzoeker, lector,)

Aan de hand van de HOGENT-mensenrechtentoets wordt gecontroleerd of:

- er tijdens de activiteiten mensenrechten kunnen geschonden worden;
- de onderzoeksresultaten of diensten later kunnen gebruikt worden voor mensenrechtenschendingen (ook in het kader van dual use of misuse van onderzoeksresultaten);
- de partner(s) mogelijks betrokken is/zijn bij mensenrechtenschendingen.

Het resultaat van de mensenrechtentoets wordt in eerste instantie beoordeeld door de initiatiefnemer van de samenwerking of overeenkomst. Wanneer uit de mensenrechtentoets een vermoeden blijkt van mogelijke mensenrechten-, integriteits- of reputatierisico's, wordt het dossier voor verdere beoordeling geëscaleerd naar het Ankerpunt Integriteit & Mensenrechten.

Het Ankerpunt Integriteit & Mensenrechten bereidt het dossier verder voor en legt het, indien aangewezen, ter advisering voor aan de Commissie Mensenrechten & Integriteit.

Daarnaast kunnen het Ankerpunt Integriteit & Mensenrechten en de betrokken entiteiten op eigen initiatief beslissen om een mensenrechtentoets uit te voeren of een dossier aan een bijkomende beoordeling te onderwerpen wanneer zij daarvoor aanleiding zien.

Voor het uitvoeren van een mensenrechtentoets kan de initiatiefnemer van de samenwerking zich laten ondersteunen door het Ankerpunt Integriteit & Mensenrechten. HOGENT stelt daarnaast instrumenten en richtlijnen ter beschikking die betrokkenen ondersteunen bij het uitvoeren van een mensenrechtentoets.

Bij een vermoeden van mensenrechtenschendingen geldt een meldingsplicht voor alle medewerkers die vanuit hun functie betrokken zijn bij de totstandkoming, beoordeling, verwerking of opvolging van samenwerkingen, overeenkomsten of andere relevante dossiers.

Bij het uitvoeren van de mensenrechtentoets worden minstens volgende kritische vragen in overweging genomen:

- Worden tijdens de activiteit(en) de academische vrijheid, de vrijheid van meningsuiting, waaronder artistieke vrijheid of de vrijheid van vereniging beperkt?
- Kunnen bepaalde categorieën personen niet deelnemen?
- Zijn er geloofwaardige aanwijzingen of gedocumenteerde signalen van betrokkenheid van de partner bij mensenrechtenschendingen?
- Werkt de partner in een sector die bekend staat voor mensenrechtenschendingen?
- Is de partner actief in een regio die bekend staat om ernstige of systematische mensenrechtenschendingen?
- Draagt de samenwerking/activiteit (bv. in het kader van dual use onderzoek) bij tot mensenrechtenschendingen of kunnen resultaten misbruikt worden om mensenrechtenschendingen te verantwoorden?

2.4 Ankerpunt Integriteit & Mensenrechten

Het Ankerpunt Integriteit & Mensenrechten is centraal aangesteld. In het kader van dit beleid is dit ankerpunt belast met het ondersteunen van medewerkers en studenten bij de mensenrechtentoets, de voorbereiding van de dossiers voor de Commissie, het beantwoorden van ad hoc vragen rond mensenrechten en veiligheidsvraagstukken die verband houden met mensenrechten in bepaalde regio's, het uitbouwen van een netwerk met o.a. andere hogeronderwijsinstellingen en het uitwerken en verfijnen van de instrumenten, richtlijnen, de mensenrechtenclausule, ...

2.5 Commissie Integriteit & Mensenrechten

De Commissie Integriteit & Mensenrechten komt minstens drie keer per jaar samen. Indien de urgentie van een dossier dit vereist, kan de Commissie ook tussentijds of ad hoc worden samengeroepen.

De Commissie hanteert een dynamische samenstelling met een vaste kern en een flexibele schil van interne en externe experts. De concrete samenstelling wordt per dossier bepaald en waarborgt steeds de aanwezigheid van juridische expertise, expertise inzake mensenrechten en integriteit, studentenvertegenwoordiging en relevante inhoudelijke expertise uit onderwijs, onderzoek, communicatie, internationalisering, preventie, welzijn, duurzaamheid of andere betrokken beleidsdomeinen.

Afhankelijk van de aard, complexiteit en context van het dossier kunnen bijkomende vertegenwoordigers van betrokken entiteiten, vakexperten, externe deskundigen of andere relevante belanghebbenden worden betrokken. De samenstelling wordt telkens afgestemd op de expertise en bevoegdheden die nodig zijn voor een zorgvuldige beoordeling van het dossier.

De Commissie heeft volgende bevoegdheden:

- De Commissie geeft advies over de samenwerking en eventuele risicobeperkende maatregelen:
 - Indien activiteiten een negatief effect hebben op mensenrechten, kunnen maatregelen genomen worden om de negatieve impact te voorkomen, of het risico erop te verkleinen. Indien deze maatregelen niet mogelijk zijn, dan is een samenwerkingsovereenkomst uitgesloten.

- Indien de partner(s) betrokken zijn bij ernstige of systematische mensenrechtenschendingen, dan is een samenwerkingsovereenkomst uitgesloten.
 - Uitzonderingen zijn mogelijk, maar enkel wanneer HOGENT een positieve impact heeft door de activiteit of op de partner en enkel na positief advies. Bij de beoordeling van uitzonderingen wordt expliciet nagegaan in welke mate de samenwerking kan bijdragen aan de bevordering van mensenrechten, met bijzondere aandacht voor academische en artistieke vrijheid, inclusie en de positie van kwetsbare groepen.
 - De Commissie kan ook voorwaarden koppelen aan de samenwerking.
- De Commissie geeft advies over de institutionele publieke posities met betrekking tot mensenrechten
 - De Commissie geeft advies over het toepassen van de contractueel voorziene mensenrechtenclausules in samenwerkingsovereenkomsten
 - De Commissie formuleert richtlijnen voor medewerkers inzake het mensenrechtenbeleid en de mensenrechtentoets
 - De Commissie formuleert advies i.v.m. dual use & misuse van onderzoeksresultaten

2.6 Communicatie met partner(s)

Wanneer er aanwijzingen zijn van mogelijke mensenrechtenschendingen, gaat HOGENT steeds in overleg met de betrokken partner(s). Bij een negatief advies of een positief advies onder voorwaarden, wordt de beslissing steeds toegelicht.

De communicatie binnen een dossier wordt opgenomen door de persoon die, gelet op de context en de betrokken actoren, het best geplaatst is om hierover te communiceren. Het Ankerpunt Integriteit & Mensenrechten blijft betrokken bij het dossier en ondersteunt de verdere opvolging en uitvoering van eventuele aanbevelingen, maatregelen of vervolgacties.

HOGENT stelt hiervoor standaardformats ter beschikking.

2.7 Mensenrechtenclausule

Alle samenwerkings- en dienstverleningsovereenkomsten bevatten standaard een mensenrechtenclausule zowel in het Nederlands als Engels.

Deze clausule laat toe de samenwerking of het contract te kunnen beëindigen wanneer er duidelijke aanwijzingen zijn dat één van de partijen betrokken is bij een ernstige en systematische schending van mensenrechten.

“De Partijen garanderen dat ze de mensenrechten zullen respecteren. Als een Partij betrokken is bij een ernstige of systematische schending van de mensenrechten, kan elk van de andere Partijen het contract beëindigen met onmiddellijke ingang nadat er een dialoog heeft plaatsgevonden tussen alle betrokken Partijen, met als doel problemen, zorgen en mogelijke oplossingen openlijk te bespreken, rekening houdend met de context van elke Partij.”

“All parties pledge to uphold human rights as defined by the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, and the International Covenant on Economic, Social, and Cultural Rights. If one of the contracting parties is involved in a serious or systematic violation of human rights, the other party can unilaterally cancel the contract after a dialogue between all involved parties has taken place, with the goal of openly discussing problems, concerns, and possible solutions while taking into account each party’s context.”

De clausule wordt alleen toegepast als laatste redmiddel. In eerste instantie wordt steeds ingezet op dialoog met de partner.

2.8 Herevaluatie

Wanneer er bezorgdheden ontstaan door veranderende situaties, bv. het ontstaan van een gewapend conflict, kunnen partnerschappen opnieuw geëvalueerd worden. Dit gebeurt niet systematisch of periodiek.

3. HOGENT-mensenrechtentoets bij informele overeenkomsten (preventief)

Samenwerking tussen individuele docenten/onderzoekers/andere collega's zijn niet onderhevig aan een verplichte mensenrechtentoets (bv. inkomende en uitgaande mobiliteiten), zolang er geen sprake is van een geformaliseerde samenwerking op institutioneel niveau.

Het is aan de docent/onderzoeker/collega zelf om hierin een ethische en weloverwogen beslissing te maken. Ze kunnen hiervoor dezelfde tools gebruiken die voorhanden zijn bij formele overeenkomsten. Indien gewenst kunnen zij zich laten bijstaan door het Ankerpunt Integriteit & Mensenrechten.

Volgende kritische vragen bieden ook hier handvaten:

- Worden tijdens de activiteit(en) de academische vrijheid, de vrijheid van meningsuiting, waaronder artistieke vrijheid of de vrijheid van vereniging beperkt?
- Kunnen bepaalde categorieën personen niet deelnemen?
- Zijn er geloofwaardige aanwijzingen of gedocumenteerde signalen van betrokkenheid van de partner bij mensenrechtenschendingen?
- Werkt de partner in een sector die bekend staat voor mensenrechtenschendingen?
- Is de partner actief in een regio die bekend staat om ernstige of systematische mensenrechtenschendingen?
- Draagt de activiteit bij tot mensenrechtenschendingen of kan deze misbruikt worden om mensenrechtenschendingen te verantwoorden?

Een negatieve beoordeling op institutioneel niveau leidt niet automatisch tot dezelfde beoordeling van individuele contacten. Net zoals bij formele overeenkomsten kunnen uitzonderingen mogelijk zijn, rekening houdend met de aard van de activiteit, de betrokken actoren, de context en de mogelijke impact op mensenrechten.

4. Veiligheidstoets

Een veiligheidstoets is van toepassing op elke mobiliteit, ongeacht of deze gelinkt is aan een formele of informele samenwerking. Deze toets helpt aanvragers bij het inschatten van risico's verbonden aan een mobiliteit en biedt beslissingsnemers de nodige ondersteuning bij het goedkeuren van diezelfde mobiliteiten.

Tijdens deze toets worden de veiligheidsrisico's ingeschat met betrekking tot:

- mensenrechtenschendingen (ook op niveau van het land);
- natuurgerelateerde risico's (bv. bosbranden, overstromingen);
- geweld- en conflictgerelateerde risico's;
- en epidemiologische risico's

die de veiligheid van een of meerdere medewerkers of studenten in het gedrang kunnen brengen.

Het volledige advies van Buitenlandse zaken (en andere officiële adviesorganen) is hierbij richtinggevend.

In het geval van negatief advies kan de reis niet doorgaan. Bij het advies niet-essentiële reizen worden afgeraden of bij positief advies, maar waar bepaalde veiligheidsrisico's vastgesteld worden, is een doorgedreven risico-inschatting nodig en wordt gekeken naar het doel, de omvang, de impact van de mobiliteit en de mate waarin risicobeperkende maatregelen mogelijk zijn.

Deze toets zal op verschillende momenten plaatsvinden:

- Voorafgaand aan de mobiliteit (bij de aanvraag)
- Na goedkeuring van de activiteit:
 - Een week voor afreis
 - Bij afreis

Aangezien de veiligheidssituatie tijdens de reis kan veranderen, moet er ook aandacht gegeven worden aan een opvolgingstraject tijdens de reis en een nazorgtraject.

Hiervoor wordt een aparte flow uitgewerkt met een beleidsprincipes, uitvoeringsrichtlijnen en instrumentarium ter ondersteuning.